

Centar za pružanje usluga u zajednici Osijek *JA kao i TI*

Kada je osoba mentalno zdrava, sposobna je nositi se sa stresovima života, raditi produktivno i korisno, pridonijeti svojoj zajednici i ostvariti se u potpunosti. Istraživanja su pokazala da je mentalno zdravlje čovjeka jedan od značajnih pokazatelja kvalitete života, čak i iznad važnosti njegova tjelesnog zdravlja. Slijedom događanja proteklih godina, odnosno pojavom pandemijske i gospodarske krize, sve je veći broj osoba koje imaju narušeno mentalno zdravlje, bez obzira na dob, a pretpostavlja se da će se ovaj trend i dalje nastaviti. Stoga je bitno istaknuti važnost očuvanja mentalnog zdravlja, posebice prevencije teškoća.

Centar za pružanje usluga u zajednici Osijek *JA kao i TI* (u daljnjem tekstu Centar) ustanova je koja pruža usluge osobama s mentalnim poteškoćama. Iako je od 1749. u nekoliko navrata mijenjala svoj naziv, uvijek je skrabila o bolesnima i nemoćnima te socijalno marginaliziranim osobama. Bitna prekretnica u postojanju ustanove dogodila se 2009. s početkom *master plan* transformacije i provedbom ideje o

deinstitucionalizaciji. Tijekom godina ostvarenjem toga plana otvarale su se prve stambene jedinice. Kako je pravo svake osobe da ima svoj dom, pitanje stanovanja neodvojivo je od rehabilitacije i zdravstvene skrbi te ima veliko značenje u oporavku. Izlaskom iz institucije u zajednicu potrebno je iznova postići da se osoba osjeća dovoljno jako i sposobno, da vjeruje u svoj oporavak, da se prisjeti tko je i što želi biti, da ima pravo razmišljati drugačije i u skladu s time živjeti, birati i biti birana. Usluga organiziranog stanovanja, jedna od socijalnih usluga koja prema čl. 70. Zakona o socijalnoj skrbi NN 18/22, 46/22, obuhvaća sve aktivnosti koje su namijenjene prepoznavanju, sprječavanju i rješavanju problema i teškoća pojedinaca i obitelji te je usmjerena poboljšanju kvalitete života u zajednici. Osim usluge dugotrajnog smještaja, pomoći u kući i psihosocijalne podrške, najzastupljenija je usluga organiziranog stanovanja koja u sklopu 33 stambene jedinice pruža svakodnevnu podršku korisnicima ovisno o njihovim mogućnostima i potrebama. Život korisnika u stambenim jedinicama diljem grada Osijeka nastoji se u što većoj mjeri približiti obiteljskom načinu funkcioniranja, što je izuzetno važno za rehabilitaciju osoba s mentalnim poteškoćama.

Za korisnike navedene usluge u Centru pristup je usmjeren na pružanje psihološke podrške, socijalne rehabilitacije, održavanje i razvijanje svakodnevnih vještina te uključivanje u radno terapeutske aktivnosti. Rehabilitacija je skup različitih psihosocijalnih postupaka planski usmjerenih k postizanju više razine funkcionalnosti i povećanju vještina koje obuhvaćaju brigu o sebi, vještine komunikacije, funkcioniranje u ulogama kao što su partnerske, obiteljske, radne, obrazovne i društvene uloge, uključuje razvoj vještina, suče-

ljevanja sa stresom, stigmom i diskriminacijom te rješavanje problema. Upravo je cilj pružanja socijalne usluge organiziranog stanovanja u Centru, primjenom prethodno navedenih psihosocijalnih metoda, osobu s mentalnim poteškoćama osnažiti za samostalan život u zajednici. Od iznimne je važnosti svakome korisniku pružiti individualizirani plan, odnosno pronaći pristup i model kojim će se postići najbolji učinak u njegovu oporavku i rehabilitaciji. Svakodnevnim radom s korisnicima, razgovorima, psihološkom podrškom i radnim aktivnostima, pružamo korisnicima mogućnost za napredak i ostvarenje ciljeva koje si sami postavljaju. Budući da su područja rada s korisnicima širokog spektra, a obuhvaćaju kognitivno funkcioniranje, emocionalne teškoće, socijalne i komunikacijske vještine, samozbrinjavanje i svakodnevne vještine, ispunjavanje slobodnog vremena, svakodnevno se provode različite radionice (sportska,

kreativna, šivaonica, informatička, stolarska, vrtlarska, kuharska, dramska, literarna) i organiziraju grupne aktivnosti u zajednici. Rad s korisnicima Centra vrlo je zahtjevan. Moramo imati na umu da zbog svoje bolesti korisnici katkad otežano prihvaćaju promjene, savjete i smjernice. Vole rutinu, ali su i nepredvidljivi. Stoga oporavak i rehabilitacija ponekad idu korak naprijed, a dva natrag. Često je to prepreka u radu, ali napredak je očit kod velikog broja korisnika. Osobe s mentalnim poteškoćama po završetku hospitalizacije nakon otpusta i povratka u zajednicu nailaze na mnoštvo nepremostivih prepreka tijekom oporavka i u nastojanju uključivanja u svakodnevne aktivnosti. Za svoju obitelj one su donekle „teret“, a u konačnici i za društvo u cjelini. Njihov je oporavak u potpunosti ovisan o postojanju plana rehabilitacije, razini podrške koju osoba ima u svom okruženju te o koordiniranoj i kontinuiranoj suradnji stručnjaka različitih stručnih profila. Uistinu, poneki korisnici pri dolasku otežano svakodnevno funkcioniraju, nedostaje im radnih navika, socijalnih vještina, teško se za sebe brinu čak i po pitanju osnovnih svakodnevnih higijenskih navika. Možemo opisati mladu korisnicu Ivonu (za potrebu ovoga članka, ime je promijenjeno) koja je pri dolasku u Centar vrlo slabo surađivala, teško se izražavala, nije mogla samostalno obavljati svakodnevnu higijenu, nije imala usvojene vještine kuhanja i spremanja, upuštala se u verbalne prepirke i povremene fizičke sukobe s drugim korisnicima i djelatnicima. Uz osmišljen individualni plan i kontinuiran rad multidisciplinarnog tima, danas je vidljiv Ivonin izniman napredak u svakodnevnom funkcioniranju i odnosu prema sebi, drugima i radu. Uz podršku asistenata i verbalno navođenje ona samostalno kuha, uključena je u rad u zajednici, sudjeluje u raznim aktivnostima Centra. Pridružila se radu zbora, završila je edukaciju za turističkog vodiča i time unaprijedila svoje kognitivne, radne i socijalne vještine. I sama navodi kako uočava svoj napredak i kako ju život u organiziranom stanovanju dovodi do sve samostalnijeg živo-

ta, što je u konačnici i cilj kojem se teži. I nije jedina. Velik broj korisnika iskazuje kako im je život u Centru najbolje razdoblje života jer imaju mogućnost živjeti kao i svi drugi te navode mnoge koristi dobivene radom s djelatnicima. Veliko iskušenje u radu s našim korisnicima i dalje je borba sa stigmatizacijom i socijalnom isključenosti osoba s mentalnim poteškoćama. Samim time, stvara se prepreka uključivanju korisnika u rad u zajednici. Zasad je tek nekoliko korisnika uključeno u ovakav oblik rada. Svoja vrata su nam otvorili Fastfood Big Mama, Gradska knjižnica i teretana Dux prepoznavši važnost uključivanja osoba s mentalnim poteškoćama u zajednicu koji je za proces rehabilitacije i oporavak neizostavan jer im pruža osjećaj sigurnosti, moći i uspjeha. Približava ih njihovom cilju, a to je najčešće osamostaljivanje ili povratak u obitelj. Osim rada u zajednici, korisnici imaju mogućnost uključivanja u razne projekte i edukacije koje organiziraju škole, fakulteti i udruge u gradu Osijeku (poput edukacije za turističkog animatora i vodiča, terapije pokretom i plesom, ...). Na taj se način korisnici imaju priliku dodatno educirati i obrazovati, stjecati nove vještine i otkrivati nove hobije.

U 11 godina koliko pružamo uslugu organiziranog smještaja, svjedočimo povećanom osobnom zadovoljstvu osoba sa psihosocijalnim poteškoćama, razvijenom osjećaju pripadnosti, sigurnosti, samoostvarenja. Povećana je razina uključenosti u zajednicu, u radne aktivnosti. Smanjen je broj hospitalizacija i poboljšana suradnja s brojnim stručnjacima iz područja psihijatrije.

Poboljšani su odnosi korisnika s obitelji i podignuta je njihova samostalnost. Dokazali su da su u mnogo segmenata samostalni i time potvrdili važnost postojanja ovakve usluge. Obraćajući pažnju na njihove sposobnosti, a ne samo na ograničenja, jačamo i njih same u tome da vjeruju u sebe, da se ne poistovjećuju s dijagnozom, nego da shvate da je ona samo dio njih, a da je veći dio onaj na kojem mogu graditi uspješne živote. Ponosni smo na naše dosadašnje uspjehe jer smo među prvima počeli provoditi ideju o organiziranom stanovanju i trenutačno smo jedina ustanova u Hrvatskoj koja pruža uslugu OS u kapacitetu za 109 korisnika. Želimo istaknuti važnost pravodobnog prepoznavanja poteškoća mentalnog zdravlja i raditi na prevenciji problema, a cilj nam je i dalje pružati podršku i priliku za novi život osobama koje su često ostavljene na marginama društva.

Aleksandra Čepčik, mag. act. soc.

Aleksandra.Cepcik@SOCSKRB.HR

Sara Prša, mag. psych.

Sara.Prša@SOCSKRB.HR

Maja Viduman, dipl. soc.

Maja.Viduman@SOCSKRB.HR

Centar za pružanje usluga u zajednici Osijek

Ivana Tomas, dipl. iur.,

Upravni odjel za socijalnu zaštitu, umirovljenike i zdravstvo

Grad Osijek

Ivana.Tomas@osijek.hr